

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та до деяких інших законодавчих актів України щодо звільнення судді з посади та відшкодування шкоди, завданої фізичній особі внаслідок ухвалення суддею рішення з недотриманням положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Сучасний період розвитку Української держави характеризується впровадженням судової реформи, покликаної повернути повагу суспільства до системи правосуддя. Досягти цієї мети можливо лише за умови адекватної реакції держави як на ефективну роботу судді, так і на випадки порушення ним прав, свобод і охоронюваних законом інтересів особи.

Протягом тривалого часу існує неоднозначність у питанні про можливість/неможливість застосування заходів відповідальності до судді у випадку здійснення ним протиправного діяння. Цю неоднозначність підсилювала проблема пошуку оптимального балансу між стандартами суддівської незалежності та захистом прав, свобод і охоронюваних законом інтересів потерпілої внаслідок протиправної суддівської діяльності/бездіяльності особи, що набула поширення у багатьох державах світу з відмінними політичними, економічними, соціальними, правовими системами. Україна належить до держав перехідного типу, що характеризуються низкою факторів, перш за все корупціогенним, який, у свою чергу, впливає на формування і рівень довіри населення до судової влади.

Наявний вітчизняний законодавчий масив правового регулювання відповідальності судді не дозволяє говорити про існування ефективного механізму компенсації державі шкоди, завданої недоброчесною поведінкою судді під час здійснення правосуддя. Законодавчо закріплений порядок відповідальності судді залишається декларативним, що породжує загальну безвідповідальність судді за ухвалені ним рішення.

Тільки ефективна судова система сприяє якісному здійсненню правосуддя, що, в свою чергу, забезпечує належний захист прав і свобод людини і громадянина. Ключову роль у цьому процесі відіграє судовий захист, що здійснюється суддями. У зв'язку з цим вкрай важливо, щоб вони, з метою забезпечення верховенства права, були компетентними та виконували свої судові функції справедливо, неупереджено і незалежно. В той же час, судді не є вищими за закон. Тому дисциплінарні заходи щодо суддів існують в більшості європейських судових систем, і європейські стандарти визнають необхідність

притягнення суддів до дисциплінарної, цивільної або кримінальної відповідальності за їх дії.

З огляду на зазначене актуальність запропонованих законопроектом змін обумовлена необхідністю вдосконалення правового врегулювання відповідальності судді за вчинення ним грубої недбалості, умисних дій чи бездіяльності, що призвели до порушення або значною мірою сприяли порушенню Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, і про це встановлено Європейським судом з прав людини у його рішенні.

2. Мета і завдання прийняття законопроекту

Метою законопроекту є вдосконалення порядку притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів та очищення судової системи від осіб, що не відповідають критеріям професійності.

3. Загальна характеристика і основні положення проекту Закону

При розробці законопроекту були враховані положення статті 66 Рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки (CM/Rec (2010) 12), згідно якого тлумачення закону, оцінювання фактів та доказів, які судді здійснюють для вирішення справи, можуть бути приводом для притягнення до відповідальності у випадках доведення умислу або грубої недбалості.

Законопроектом пропонується внести зміни до чинного законодавства щодо уточнення підстав, за яких суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження. Також встановлюється, що при звільненні судді з посади у разі вчинення істотного дисциплінарного проступку, а саме встановлено факт наявності умислу або грубої недбалості судді при ухваленні рішення з порушенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що встановлено Рішенням Європейського Суду з прав людини, яке набрало статусу остаточного, Заступник Міністра юстиції України – Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини звертається до такого судді зі зворотною вимогою у розмірі фактично понесених державою витрат на захист інтересів України у Європейському суді з прав людини під час урегулювання спорів та виплаченого відшкодування.

4. Стан нормативно-правової бази

Нормативно-правовими актами в даній сфері правового регулювання є Конституція України, Закон України "Про судоустрій та статус суддів", Закон України "Про Вищу раду правосуддя", Цивільний кодекс України, інші нормативно-правові акти.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та до деяких інших законодавчих актів України щодо звільнення судді з посади та відшкодування шкоди, завданої фізичній особі внаслідок ухвалення суддею рішення з недотриманням положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод" не потребує додаткових видатків з державного бюджету.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття проекту

Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття законопроекту – позитивний.

Прийняття цього законопроекту сприятиме забезпеченню права на справедливий суд, відновленню довіри громадян до судової системи та удосконаленню її роботи. Очищення судової системи від осіб, що не відповідають критеріям професійності, забезпечить здійснення правосуддя в Україні на засадах законності, обґрунтованості, гуманності, справедливості та прийняття судами правосудних рішень.

Народний депутат України

О.А. ДУНДА (посв.№297)

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Дунда Олег Андрійович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B040000008EE12E0039D48E00
Дійсний до: 21.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 297д9/1-2021/164965 від 20.05.2021

513791